

Особливості сучасної акцизної політики України та їх наслідки

В період становлення економіки ринкового типу, що супроводжується довготривалою стагнацією виробництва особливо гостро перед державою постає проблема поповнення власної скарбниці. Одним з найефективніших і найбільш стабільних джерел формування державних доходів є непрямі податки. В умовах недостатності і нестабільності бази для прямого оподаткування через слабкий розвиток виробництва та низькі доходи населення непрямі податки набувають особливо важливого значення. Яскраве підтвердження даному твердженню ми можемо спостерігати сьогодні в нашій країні, де за умов реформування системи оподаткування у напрямку зниження податкового тиску на доходи втрати держави компенсуються за рахунок розширення бази оподаткування непрямыми податками.

Одним з найважливіших непрямих податків у структурі системи оподаткування України є, безперечно, акцизний збір, що за обсягами надходжень до казни держави, як правило, займає друге після ПДВ місце серед даної групи податків. Так, за рахунок акцизного збору формується близько 10% загального обсягу надходжень державного бюджету і даний показник поступово зростає, адже має місце тенденція до випереджуючого зростання акцизних надходжень порівняно з іншими доходами, що характерно для особливої групи податків – так званих „вмонтованих стабілізаторів”. Для них характерна висока еластичність відносно національного доходу, тобто надходження в бюджет доходів за рахунок цих податків значно залежать від його динаміки: в період зниження макроекономічних показників розвитку економіки падіння темпів бюджетних доходів за рахунок „вмонтованих стабілізаторів” відбувається більш швидкими темпами, і навпаки, темпи зростання надходжень до бюджету від еластичних податків в період економічного зростання випереджають темпи зростання національного доходу.

Питаннями удосконалення механізму оподаткування підакцизних товарів у вітчизняних наукових колах займалися свого часу В. Федосов, В. Андрущенко, В. Суторміна, А. Крисоватий, Ю. Вільховий.

Акцизна політика України бере свій початок із настанням незалежності держави, коли у 1992 році було вступив у дію Закон України „Про акцизний збір”. Акцизне законодавство за період свого функціонування зазнало кардинальних змін, що стосувалися, пердусім, удосконалення порядку справляння податку, коригування розміру ставок, а також усуненню наявних прогалин, що давали змогу нечесним на руку підприємцям уникати оподаткування, наносячи таким чином державі мільйонні збитки. Зазначимо, що не зважаючи на величезний потенціал акцизного збору як регулятора економіки, в Україні податок сприймається виключно як фіскальний інструмент залучення додаткових коштів до бюджету. Яскраве підтвердження цьому – останні зміни в законодавстві щодо оподаткування підакцизних товарів. Так, починаючи з січня 2004 року при придбанні етилового спирту для виробництва парфумерно-косметичної продукції вітчизняні виробники змушені сплачувати податок за єдиною ставкою у 16 грн. за літр 100% спирту. Необхідність впровадження даної норми у законодавство пояснюється урядовцями знаними обсягами нецільового використання так-званого „парфумерного” спирту, який є основним джерелом постачання сировиною тіншових виробників алкогольних напоїв. Звичайно мета впроваджуваних заходів є досить цікавою – зменшити втрати держави віж нелегального виробництва, а також скоротити кількість постраждалих від отруєння неякісним підробним алкоголем. Але досягнення цієї благородної мети відбувається, як завжди, суто українськими методами. Так, за словами багатьох вітчизняних виробників, 2004 рік може бути для них останнім в історії їх існування, адже раптове підвищення податку у 8 разів призведе до практично повного припинення виробництва. Значне зростання вартості продукції внаслідок застосування нової ставки податку робить її неконкурентоспроможною на ринку, де аналогічна продукція іноземних виробників значно дешевша. До цього часу українські підприємства утримувалися „на плаву” завдяки орієнтації на випуск дешевої косметики, а також економії в оплаті праці. Ситуацію погіршує і той факт, що практично в жодній країні Європи акцизу на спирт, що іде на потреби парфумерної промисловості немає. Незрозумілим, чому своє продовження не одержала практика застосування авальованих податкових векселів, що при вмілому використанні дала б змогу достатньо ефективно проводити контроль за цільовим

використанням спирту. І зовсім незрозумілим є те, чому при впровадженні єдиної ставки податку чинними залишаються норми щодо денатурації спирту, що іде на потреби парфумерів, адже за нових умов абсолютно не має значення на які цілі іде придбаний підприємствами спирт.

Аналогічні нововведення можна спостерігати і у фармацевтичній галузі, де розроблена подібно до ПДВ громіздка процедура нархування і сплати акцизного збору. Зазначимо, що застосування стандартної ставки податку до виробників ліків нічого, крім здивування викликати не може. Так, якщо парфумерно-косметичні вироби можна вважати предметами розкошів, то віднесення до цієї категорії ліків є просто нонсенсом. Втім, під тиском громадськості, яка побоюється ситуації, коли ліки стануть недоступними для простих громадян, виробникам обіцяно компенсувати додаткові витрати від зростання ставки акцизу, хоча порядку повернення надміру сплачених коштів досі не розроблено, як і відсутні самі джерела їх компенсації. Складається враження, що держава своїми руками намагається зарізати курку, що несе золоті яйця, адже за останні роки вітчизняна фармацевтична галузь усе впевненіше завойовувала як вітчизняний, так і закордонний ринок, а застосування нових правил оподаткування може покласти цим позитивним процесам край.

Отже, сучасна акцизна політика України далека від ідеалу. Декларуючи на словах підтримку вітчизняного виробника і захист національних інтересів, реальні кроки у царині оподаткування, на жаль, свідчать про зовсім інші тенденції. І головне завдання, яке стоїть на сьогодні – це забезпечення втілення декларацій не на словах, а на ділі.

Література.

1. Фролова В. Задушенные акцизом / В. Фролова // Бизнес. – 2003. – № 1-2. – С. 103-104.
2. Производители ликероводочных изделий настаивают на единой ставке акцизного сбора на спирт // Бизнес. – 2003. – № 42. – С. 124.
3. Бег на месте закончен // 2000. – 2003. – № 52. – С. 5.
4. Гордиенко С. Лекарственный реванш / С. Гордиенко // 2000. – 2003. – № 52. – С. 2.